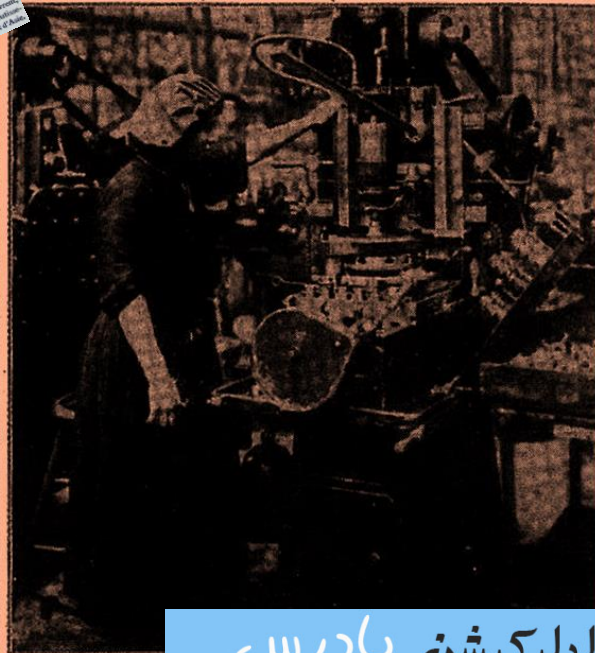

به نام خدا

تاریخ (۳)

درس ۶: جنگ جهانی اول و ایران

اهم نکات درس

زمینه ها و علل جنگ جهانی اول

الف) تداوم و گسترش استعمار
ب) رشد اندیشه ملی گرایی و ظهور
قدرت های جدید

جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸م)

- شروع جنگ
- انقلاب روسیه
- پایان جنگ

آثار و پیامدهای جنگ

- پیمان صلح ورسای
- تشکیل جامعه ملل
- تلفات و خسارت های انسانی و
اقتصادی

ایران در جنگ جهانی اول

- اشغال نظامی ایران
- مقاومت ایرانیان در برابر اشغال گران
- آثار و نتایج جنگ قرارداد ۱۹۱۹

فعّالیت ۱

بحث و گفت و گو

با راهنمایی دبیر، درباره این موضوع با یکدیگر بحث و گفت و گو کنید: چرا با وجود سابقه طولانی جنگ میان جوامع و کشورها در طی تاریخ بشر، جنگی که در فاصله سالهای ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸م میان برخی کشورها رخ داد، به جنگ جهانی یا بین الملل معروف شد؟ برای دیدگاه خود دلیل بیاورید.

زمینه ها و علل جنگ جهانی اول

الف) تداوم و گسترش استعمار

ب) رشد اندیشه ملی گرایی و ظهور قدرت های جدید

الف) تداوم و گسترش استعمار

مقاومت در برابر استعمار

✓ قیام مهدیون در سودان در مقابل انگلیس،

✓ مبارزات مردم الجزایر به فرماندهی امیر

عبدالقادر بر ضد ارتش فرانسه،

✓ شورش سپاهیان هندی و مبارزات

ضد استعماری گاندی در هندوستان

✓ جنبش مردم آمریکای لاتین به رهبری

سیمون بولیوار

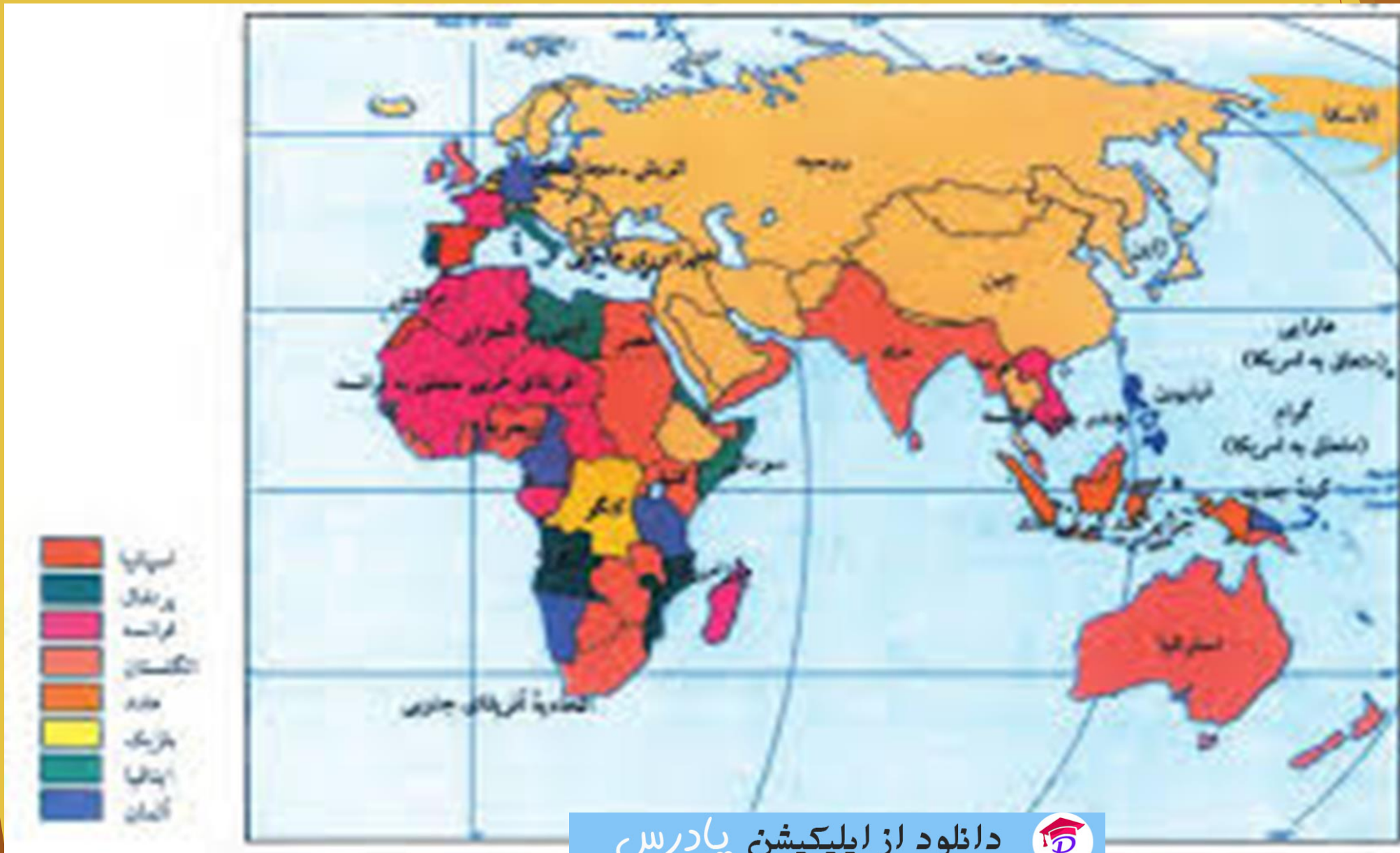
✓ انقلاب صنعتی و توسعه استعمار

✓ آغاز رقابت های استعماری

✓ مقاومت در برابر استعمار

نقشه مستعمرات دولتهای اروپایی در مناطق مختلف جهان در ۱۹۱۴م

ب) رشداندیشه ملی گرایي و ظهور قدرت های
جدید

وحدت ایتالیا
اتحاد آلمان

اتحاد مثلث

▶ آلمان

▶ اتریش-مجارستان

▶ ایتالیا

اندکی بعد، امپراتوری عثمانی و بلغارستان به صف متحدین پیوستند.

ایتالیا نیز در میانه جنگ از متحدین جدا شد و به متفقین پیوست.

اتفاق مثلث

▶ انگلیس

▶ روسیه

▶ فرانسه

ژاپن، یونان، پرتغال، رومانی و برخی کشورهای دیگر به متفقین

پیوستند.

شروع جنگ (۱۹۱۴-۱۹۱۸)

- ▶ چه عاملی موجب به وجود آمدن جنگ جهانی شد؟
- ▶ کشته شدن ولیعهد اتریش بدست یک جوان صرب در شهر سارایوو.

فعّالیت ۳

فکر کنیم و پاسخ دهیم

به نظر شما، آیا قتل ولیعهد اتریش و همسرش علت اصلی جنگ بین
الملل یا فقط بهانه ای برای شروع آن بوده است؟

جنگ در جبهه شرق و غرب و خاورمیانه

جنگ در جبهه غربی

فرانسوی ها با حمایت انگلیسی ها و سایر دولت های متفق مقاومت کردند و جنگ را به حالت فرسایشی در آوردند.

جنگ در جبهه شرق

روس ها به سرعت بسیج شدند و از سقوط و اشغال کشورشان توسط ارتش آلمان جلوگیری کردند.

جنگ در خاورمیانه و برخی از مستعمرات نیز ادامه یافت.

انقلاب روسیه ۱۹۱۷م.

✓ افزایش نارضایتی و خشم مردم روسیه از حکومت تزارها بخاطر شرایط نابسامان جنگ

✓ شورش عده ای از مخالفان به کمک واحدهایی از ارتش در پتروگراد

✓ تشکیل دولت موقت و برکناری نیکلای دوم آخرین تزار روسیه

✓ بلشویک ها (انقلابیون سوسیال) با رهبری لینن و با پیروی از اندیشه های مارکس فیلسوف آلمانی؛ بر دولت موقت پیروز شدند.

سه شعار لنین، رهبر بلشویک ها

سه شعار اساسی لنین:

صلح، زمین، نان

تسلط کارگران بر تولید

همه قدرت از آن شوراها

مخالفت با نظام سرمایه داری

جلب پشتیبانی سربازان، کشاورزان و کارگران

اقدامات لنین

- ✓ لنین پس از پیروزی انقلاب، حکومتی کمونیستی بر پایه شوراهای کارگری و کشاورزی ایجاد کرد.
- ✓ تمامی احزاب روسیه، به جز حزب کمونیست را غیر قانونی اعلام کرد.
- ✓ نام روسیه به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت.
- ✓ لنین به مردم وعده صلح داد.
- ✓ متصرفات وسیعی را در غرب و جنوب غربی روسیه به دولت های متحد واگذار کرد و با آنان صلح کرد.

پایان جنگ ۱۹۱۸ م.

علت ورود آمریکا به جنگ و پیوستن به جبهه متفقین:

❖ حمله پیاپی زیردریایی های آلمانی به ناوگان آمریکا و غرق کردن کشتی های این کشور

❖ اعلان جنگ کنگره ایالات متحده آمریکا به آلمان

❑ ورود نیروهای تازه نفس آمریکایی به جبهه جنگ و ابتکار عمل متفقین

❑ عقب راندن سربازان خسته آلمانی

❑ تسلیم شدن دول متحد و پایان جنگ در سال ۱۹۱۸ م.

آثار و پیامدهای جنگ

- پیمان صلح و رسای
- تشکیل جامعه ملل
- تلفات و خسارت های انسانی و اقتصادی

پیمان صلح ورسای

- ▶ عقد قرارداد با کشورهای مغلوب در جنگ در کاخ ورسای پاریس
- ▶ پیمانی که با آلمان بسته شده اهمیت بیشتری داشت.
- ✓ بر اساس این پیمان، مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم شد و بخش هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید.
- ✓ آلمانی ها ملزم به پرداخت غرامت به دولت های متفق و محدود نگه داشتن توان نظامی خود شدند.
- ▶ نتیجه پیمان های صلحی که با سایر دولت های مغلوب در جنگ جهانی اول انعقاد یافت:
- ✓ فروپاشی امپراتوری اتریش – مجارستان
- ✓ فروپاشی امپراتوری عثمانی
- ✓ تغییر سیاسی اروپای شرقی
- ✓ تغییر سیاسی خاورمیانه
- ✓ شکل گیری کشورهای جدید

فعالیت ۵

تحلیل و قضاوت تاریخی

متن زیر را بخوانید و برداشت خود را از آن در کلاس بیان کنید.

«جنگ بر فیلسوفان و هنرمندان عمیقاً تأثیر گذاشت. از آغاز [عصر] روشن اندیشی، به نظر می‌رسید پیشرفت فنی و عدالت سیاسی، دگرگونی مثبتی به بار می‌آورد. فرهنگ اروپا و ایالات متحده... از فرهنگ‌های دیگر برتر می‌نمود. با این حال، مردم این فرهنگها در خشن‌ترین و مرگبارترین جنگ تاریخ شرکت کرده بودند. قدرت فنی [تکنولوژی]، کشتن مردم را کارآمدتر ساخته بود. قدرت ویران‌گر هواپیماها، تانک‌ها و زیردریایی‌ها که در جنگ توسعه یافت و به کار رفت، ارزش پیشرفت فنی جهان را از دیدگاه عده‌ای از مردم با تردید روبه‌رو ساخت.»

(دان، تاریخ تمدن و فرهنگ جهان، ج ۴، ص ۹۸)

ایران در جنگ جهانی اول

وضعیت ایران هم زمان با آغاز جنگ بین الملل اول:

- ایران وضعی آشفته داشت.
  - حکومت مشروطه به دلیل:
    - ✓ اختلاف های سیاسی داخلی
    - ✓ ضعف تشکیلات اداری و نظامی
    - ✓ مشکلات اقتصادی
    - ✓ دخالت های فزاینده خارجی
- قادر به سروسامان دادن به امور و برقراری نظم و امنیت نبود.

اشغال نظامی ایران

قرارداد ۱۹۰۷

تشکیل پلیس جنوب

قرارداد ۱۹۱۵

- موضع ایران در جنگ جهانی اول: اعلام بی طرفی
- علت اشغال نظامی ایران
- بهانه روسیه و انگلستان برای لشکرکشی به ایران
- دولت موقت ملی

فعّالیت ۶

فکر کنیم و پاسخ دهیم:

به نظر شما، علت گرایش افکار عمومی ایرانیان به آلمان و دولت های متحد آن در جنگ جهانی اول

چه بود؟

مقاومت ایرانیان در برابر اشغالگران

▶ مقاومت مردم و به خصوص عشایر در قسمت های مختلف ایران مانند فارس، بوشهر و

خوزستان

▶ دلاورمردان تنگستانی، دشتستانی و دشتی به فرماندهی رئیسعلی دلواری

▶ مردم کازرون به رهبری ناصر دیوان کازرونی

▶ عشایر عرب خوزستان در «نبرد جهاد با انگلیسی ها جنگیدند».

آثار و نتایج جنگ

▶ این جنگ موجب قحطی بزرگی شد که در نتیجه آن عده زیادی از هموطنان ما به علت گرسنگی و سوء تغذیه و بیماری های ناشی از آن به طرز دلخراشی جان دادند.

▶ جنگ جهانی اول و اشغال ایران، علاوه بر ویرانی اقتصادی و تلفات گسترده انسانی، موجب تزلزل و بی ثباتی دولت مرکزی، تعطیلی مجلس شورای ملی و تضعیف بیشتر نظام مشروطه شد.

قرارداد ۱۹۱۹

- ▶ تاثیر انقلاب ۱۹۱۷ روسیه بر ایران
- ▶ علت انعقاد قرارداد ۱۹۱۹
- ▶ عقد قرارداد ۱۹۱۹ در زمان دولت وثوق الدوله با انگلیس
- ✓ به موجب قرارداد ۱۹۱۹، اداره امور دارایی و برخی دیگر از ادارات و وزارتخانه های ایران در اختیار انگلستان قرار می گرفت.
- ✓ مسئولیت تجدید سازمان و ایجاد ارتش یکپارچه ایران و تأمین اسلحه و تدارکات آن نیز به افسران انگلیسی داده می شد.
- ✓ در عوض، انگلستان متعهد می شد که وامی در اختیار دولت ایران قرار دهد تا تحت نظارت کارشناسان انگلیسی هزینه شود.
- برخی مواد این قرارداد قبل از این که به تصویب مجلس برسد، به اجرا گذاشته شد.
- ▶ مخالفان قرارداد ۱۹۱۹ و سرانجام آن

پرسش‌های نمونه

- ۱- انقلاب صنعتی چه تأثیری در گسترش سیاست‌های استعماری داشت؟
- ۲- جنبش‌های ملی‌گرای در اروپای مرکزی چه تأثیری در بروز جنگ جهانی اول داشت؟
- ۳- اتحاد و اتفاق سه‌گانه چرا شکل گرفت؟
- ۴- تحلیل و قضاوت شما درباره مهم‌ترین علت بروز جنگ جهانی اول چیست؟
- ۵- با استفاده از قوه تخیل خود، آنچه را در دوران جنگ جهانی اول بر پیشینیان ما گذشته است در چند سطر بیان کنید.

تهیه و تنظیم: رضوان نعمتی
دیپارستان فرهنگ
ناحیه ۴ اصفهان
سال تحصیلی ۹۶-۹۷